

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՐԱԹԵԱ ԶԽՈՅՍ ԻՄ

“Միմզն Յովնանու, սիրեն զիս...
ասէ ցնա. Այո՛, տէր... ասէ ցնա. Արա-
ծեա զհաւիտէս իմ: Դարձեալ ասէ ցա...
սիրեն զիս. ասէ ցնա. Այո՛, տէր... ասէ
ցնա. Արածեա զհաւիտէս իմ: Ասէ զնա երիցս
անդամ... սիրեն զիս... եւ ասէ ցնա,
Տէր, դու զամենայն դիտես... եւ եթէ սի-
րեմ զքեզ: Ասէ ցնա Յիսուս. Արածեա
զհաւիտէս իմ, Յովհ. Գլ. ԻԱ, 15—17:
Անտոնեան “ձԹ Թուահամարաւ մազաղա-
թեայ բորդգիր աւետարան” մը՝ Յովհաննու
այս հատուածին վերջին “զհաւիտէս իմ”-ը կը
ներկայացընէ “զիս” իմ, տարբերակով:
Այս մասին առաջին անգամ արտայայտուե-
ցաւ Սրապեան “Հանդիսի” մէջ առանց
որոշել կարենալու ընթերցուած ծագումն
ու հնութիւնը: Սրապեանի կարծիքով
“զիս” իմ ընթերցուածին “ծագումը հա-
ւանաբար ասորական է ԺԵ. դարուն մեր-
ձաւորապէս, երբ օրինակուած կերեւայ
Չեռագիրս յԱսորիք”. ծագումն ասորական
է “վան զի բառիս ասորերէն համապա-
տասխան բառն հաւասարապէս թէ խոյ եւ
թէ զիս կը նշանակէ¹: Այս այլակերպ ըն-
թերցուածով զբաղեցաւ նաեւ Փր. Մու-
րատ “Նոյնը գտնելով Երուսաղէմի Ս. Յա-
կոբայ վանքին Մատենադարանին Թ. 540
Չեռագրին մէջ (Թղ. 123ա) լուսանցքի
վրայ “ի բուն իսկ զընէն նշանակուած²”,
որմէ առիթ առնելով Փր. Մուրատ
այս խնդրական տարբերակը կը համարի
թէ եւ ասորական, սակայն հակառակ Սրա-
պեանի “կարի յոյժ կանխազոյն ժամանա-
կաւ քան զդարն ԺԵ, որովհետեւ սինէական
հնագոյն աւետարանն արդէն ունէր նոյն

տարբեր ընթերցուածը¹: Միեւնոյն տար-
բերակը կայ նաեւ Մատենադարանիս Կարնէն
խաւրուած մազաղաթեայ աւետարանի մը
մէջ. դժբախտաբար Յովհաննու վերջին
զլուխներուն քայքայուած վիճակը բարե-
նորոգման ենթարկուելով ու վերստին ընդ-
օրինակուելով տարադէպ ընթերցուածն ալ
տուժած է բնականօրէն իր հնութիւնը:
Բաղձալով անձնապէս ալ թէ “մանր հե-
տազօտութիւնը նոյն ընթերցուածը նաեւ
ուրիշ օրինակներու մէջ յերեւան հանէ”,
առ այժմ դիտել կու տամ հետեւեալ
իրողութիւնները:

Սրապեան՝ որքան ալ “բանասէր-
ներու եւ աստուածաբաններու համար”
իրեւել միակ նորութիւն հրապարակ հանեց
այս խնդրական ընթերցուածը, սակայն եւ
այնպէս արդէն “բանասէրներու եւ աս-
տուածաբաններու” ծանօթ էր թէ ասորի
Ս. Դիրքը եւ Եկեղեցական մատենաները
ունին նոյն ընթերցուածը: Այսպէս Պշտ-
տան Յովհաննու հատուածը հետեւեալ
կարգով կը ներկայացընէ “արածեա զհա-
ւիտէս իմ (= ܐܚܕܐ) ... զիս իմ (= ܐܢܝ) ...
զհաւիտէս իմ (= ܐܠܗܐ)¹. Տատիանու Հա-
մաբարբառին ասորի հատկոտորներուն մէջ
չկայ այս տեղեքը², արաբական Թարգմանու-
թիւնը սակայն կը լրացընէ այս սլակասը՝
տալով մեզի միեւնոյն կարգով “զհաւիտէս
իմ... զիս իմ... զհաւիտէս իմ³”: Ծանօթ
է ուրեմն “զիս” իմ ընթերցուածը, տար-
բեր է միայն կարգաւորութիւնը, այսինքն
մինչ հայ բնագիրը երրորդ տեղը կը զե-

¹ Անդ, էջ 269.

² J. R. Harris, Fragments of the Commen-
tary of Ephrem Syrus upon the Diatessaron, London
1895; H. Goussien, Studia Theologica, I. Lipsiae,
1895, 62—67; Barton եւ Spoer, Tracts of the
Diatessaron of Tatian եւ այլն, Journl of Biblical
Literature, XXIV, 179 եւ յառաջ, դարձեալ Spoer,
Spuren eines syrischen Diatessarons, ZDMG., 1907,
էջ 850—859.

³ P. A. Ciasca, Tatiani Evangeliorum har-
moniae arabice. Nunc primum ex duplici codice edi-
dit et translatione latina donavit, Romae 1888.

¹ Հանդ. Ամս. 1909, էջ 374—376:

² Փր. Մուրատ, Յայտնութիւն Յովհաննու
հին հայ Թարգմանութեան, Երուսաղէմ 1811, Կերա-
ծութիւն, էջ 81:

